

KMETOVALEC.

Glasilo c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 gld. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 16.

V Ljubljani, 15. avgusta 1885.

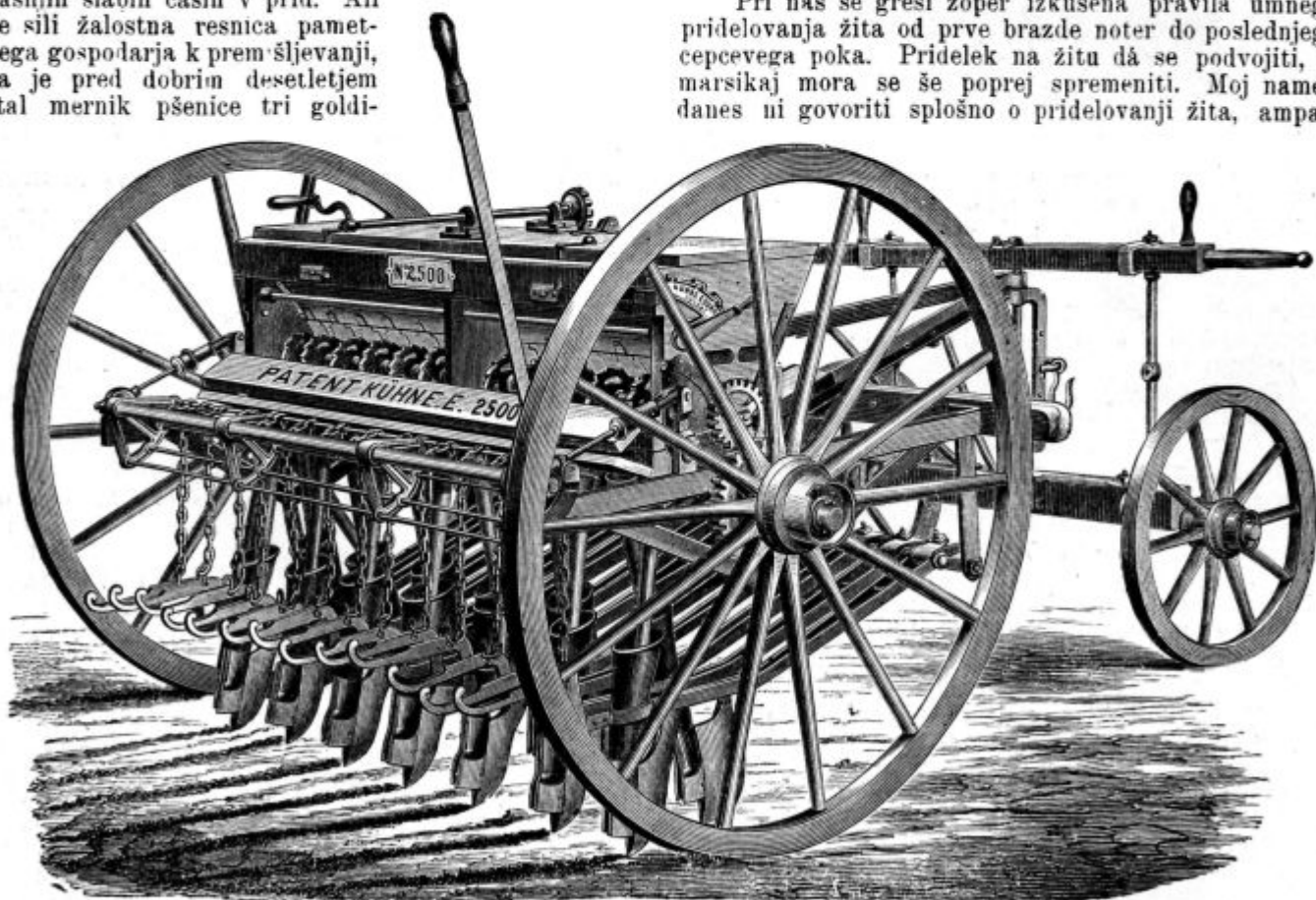
Leto II.

Setev sè strojem v vrste.

Ne zdi se mi več potrebno, povdarjati spremenjenih razmer našega kmetijstva, ker sem to v „Novicah“ uže pri tej ali oni priliki večkrat storil. Razmere so se žalibog le na kvaro kmetovalcu spremenile in njegova dolžnost je, z vsemi silami bojevati se za obstanek ter vse poskusiti, kar mu je pri današnjih slabih časih v prid. Ali ne sili žalostna resnica pametnega gospodarja k premišljevanji, da je pred dobrim desetletjem stal mernik pšenice tri goldi-

času primerno prestrojiti, ter skušati kolikor le mogoče iz zemlje dobiti, ne da bi ona opešala. Pisal sem uže o potrebi pomnoževanja živine ter glavni vir kmetovega dohodka iskati v živinoreji: vendar pa izvrševaje to gospodarsko stroko pridelovanje žita ni treba popolnoma opuščati. Tudi pridelovanje žita v zvezi z umnim živinarstvom dá še vedno nekaj dobička, ako bi bilo to pridelovanje nekoliko bolj umno.

Pri nas se greši zoper izkušena pravila umnega pridelovanja žita od prve brazde noter do poslednjega cepcevega poka. Pridelek na žitu dá se podvojiti, a marsikaj mora se še poprej spremeniti. Moj namen danes ni govoriti splošno o pridelovanji žita, ampak

Podoba 1.

narje, danes pa le nekaj čez dva goldinarja? Na vse to na vrh so pa stroški za živenje, obleko, davek itd. tudi skoraj za tretjino višji postali. Kaj ima tukaj kmetovalec storiti? Odgovor je lahak: Svojo kmetijo

le o setvi. — Kako se pri nas seje, to je vsacemu znano, a le malokateri kmetovalec vé, koliko semena se po nepotrebnem proč vrže pri našem načinu setve in kako primerno malo obrodi pri nas žito, vsled ne-

primerne prostora, v katerem mora rasti. Pri nas običajna setev zavrgla se je že davno v vseh naprednih kmetijah in deželah ter se uporablja edino le še setev s strojem v vrste.

Predno natančneje spregovorim o prednostih setve s strojem v vrste, popišem naj površno ta preimnitni stroj.

Podoba 1. kaže nam sejalni stroj v veči meri risan z vsemi posameznostimi, podoba 2. pa stroj pri delu. Glavni deli stroja so v okviru, ki stoji na štirih kolesih. Seme dene se v zaboj, ki je pritrjen na vrhu med zadnjima večima kolesoma. Iz tega zaboja vzdigavajo seme v primerni množici kolesca, ki so na osi

Podoba 2.

pritrjena in katero os s pomočjo prenosnih zobatih koles suče veliko zadnje kolo. Po teh kolesih toraj vzdigneno seme pada v cev, skozi katere pride seme v majhne lemeže, ki pod zemljo rijejo ter tako spravljajo seme v poljubno globocino ter ga ob enem sē zemljo zakrivajo. Stroj toraj na njivi na ploč zorani seme v vrstah v zemljo poklada ter ob enem tudi sē zemljo pokriva.

Toraj, kako je s prednostjo strojene setve proti naši dosedaj običajni setvi? Prevdarimo to reč natančno.

1. Strojeva setev v vrste izvrši se hitreje kot ročna setev, ker stroj ob enem pomaga njivo zrahljati ter seme pod zemljo spravljati. Kaj počno vse pridni kmetovalci na njivi, kako pazljivo orjejo, kako vlačijo, le da bi setev enakomerno izpadla. In vendar je to pri ročni setvi nemogoče popolnoma doseči, kar se dá s sejalnimi strojem brez vsega truda narediti. Pri umnem obdelovanju njive, to je, če se je že v jeseni zorala za pomladansko setev, ni treba spomladi drugega narediti, kot dobro z brano prevleči in potem takoj s strojem sejati. Na ta način obdrži se v njivi tako dragocena zimska vlažnost, ki se pri pripravljanju njive za ročno setev navadno kar s silo iz zemlje iztira. Pa tudi še to prednost ima strojeva setev, da se dá izvršiti, če se je posušila še le samo zgornja plast njive; koliko je to vredno, vsak vé, ki je skusil, kako baše spomladi kmetovalca obilno delo.

2. S strojem pod zemljo spravljeno seme pride precej v pravo globocino in pod vpliv vseh pogojev za kalenje. Pri ročni setvi premeče se seme z brano ali plugom tje in sem; seme ne pride dosti globoko, ptiči in domača kuretnina ga proč znesó itd., nepriličnosti, pred katerim nas vedno brani strojeva setev.

3. Semenska zrna ležijo vsa enakomerno oddaljena eden od drugega; kakor je znano, potrebuje vsaka rastlina gotovi prostor za svoj podzemeljski kakor tudi nadzemeljski razvitek; na vse to treba je ozir jemati. V prvem oziru imeti mora rastlina primerni del zemlje, v katerem ima prostor vkorenitvenje, iz katerega dobiva hrano in vlažnost za svoj razvitek. Nad zemljo zabteva rastlina prostora za raščo, hoče dihati in imeti svetlobo in toploto. Z enakomerno oddaljenostjo je v zvezi enakomerno ukorenitvenje; korenine zamorejo se širiti in pomnoževati ter vsled tega pridobljevati več hrane in več vlažnosti; vsled vsega tega naredi se več štibelj in listja. To vso zopet na-

redi, da se pridelava več slame ter več in boljšega zrnja. Predaleč bi zašel, ko bi hotel tu navajati vse poskuse, ki se so v tej zadevi vršili, to pa vem, da bi najbrž nevernega Tomaža prepričale.

4. V ozki zvezi z vsim rečenem je tudi enakomerno globoko spravljanje zrna pod zemljo. Vsako seme potrebuje posebno globocino, katera je pa zopet odvisna od razližnosti zemlje ter od vlažnosti. V težkih zemljah je primerna globokost 2—25 centim., v srednjih zemljah 4 centim. pri suhem vremenu tudi 5 centimetrov in v peščeni zemlji 6 do 7 centimetrov. Poskusi in skušnje so v teh slučajih najboljša vodila.

Enakomerna oddaljenost semenskih zrn eden od drugega, njih enakomerna globoka lega, prouzroči tudi enakomerno stanje rastočih rastlin. Vsaka rastlina ima potem enako veliko prostora pod in nad zemljo, enako veliko hrane, zraka, svetlobe in toplote; nasledek tega ni samo boljše žito na kakovosti, ampak tudi na kolicosti.

Kako je pa v tem obziru na njivah, ki so z roko obsejane? Se ve, da ne povsod enako slabo, tu in tam nekoliko boljše, splošno prav zelo slabo. Poglejmo si njivo, obsejano s strojem; ob enem njiva obzeleni, ob enem gré vse žito v klasje, ob enem cvetè in ob enem je žito dozorelo. Na naših njivah pa danes ena rastlinica iz zemlje pribode, jutri druga in tretja ima uže dva lista itd. En del njive je popolnoma zelen, drugi obzeleni še le po kakem dežju in tako je njiva čez in čez neenakomerna. To so nasledki enakomernega podaranja ali podvlake. Kar je na vrhu ležalo, tisto ni skalilo, ker je bilo pregloboko povlečeno in je zgnjilo; o tem še govorim pri prihranjenji semena s sejalnimi strojem.

Kako je pa z enakomerno oddaljenostjo posamez-

nih zrn? Ljubi Bog, ko bi človek imel pri roki fotografijo z roko obsejane njive! Tukaj en grm rastlin, tam en cel snop skupaj; tukaj posamezne rastline, tam pa prazna lisa pripravljena za izgojo plevla in tako dalje; po celi njivi enak nered.

5. Če prednosti strojeve setve v vrste preresetavamo, spoznali bomo kot ravno ne najmanj važno okoliščino, da je pri strojevi setvi tudi dosto manj plevla. Temu vzrok je natančnejše obdelovanje, posebno pa enakomerno stanje žita, katero ne pripušča ploditve plevla.

Enakomerno stanje žita, enakomerni vpliv svitlobe in zraka ima za naravni nasledek tudi enakomerno krepko razvijanje rastlin, vsled česa ne polega žito tako močno, kakor tudi snetljivost manj močno nastopa.

6. Sedaj pridemo do glavne prednosti strojeve setve v vrsto, memo one z roko počez, namreč do prihranjenja semena.

Manjša poraba semena ima ravno v tem svoj vzrok, da je pri setvi v vrste razdelitev semena po njivi enakomerna, nikoder pregosta ter da vsako semensko zrno skalí. Ni mi skoraj treba posebno razlagati, da pri ročni setvi, vsled različno globoke zavlake ali podoravanja semena, četrti, tretji ali pa še celó večji del vsega semena niti iz zemlje ne pride. Z eno besedo, večji ali manjši del dražega semena se pri ročni setvi skozi okno zažene.

Koliko semena gre v zgubo, si vsak za svoje njive lahko izračuni, ako ve, koliko semena potrebuje za navadno setev, in koliko se semena potrebuje za setev s strojem. Po različnosti njiv, podnebja, kakovosti in sorti žita računí se na hektar semena, kolikor naslednja tabela kaže:

Imé žita	Hektolitrov pri navadni setvi	Hektolitrov pri setvi s strojem	Prihrani se na hektar litrov
Pri pšenici	2—3	1·6—2·2	60
" rži	1·8—3	1·5—2	65
" ječmenu	2—3	1·6—2·2	60
" ovsu	2·5—4	2·3—3	65
" ajdi	1—1·5	0·5—0·8	60
" grahu	2—3	1·5—2·5	50
" leci	1—2·2	0·6—1·6	50
" grahori	1·8—2·5	1·2—1·8	65
" bobu	2·5—3·5	2—3	50

V ugodnih razmerah dá se prihraniti semena do 25%, v manj ugodnih 20% in uže vsled tega izplača se pri večjih posestvih sejalni stroj v dveh letih, če uže ne v enem letu, ako je bila žetev za to toliko boljša.

Omeniti pa moram, da mora biti njiva za setev s strojem dosto bolj skrbljiva pripravljena, kakor je pri nas običajno, na vsak način mora biti pa njiva na ploč zorana.

Znalo bi se mi omenjati, da je setev s strojem neizpeljiva zaradi pomanjkanja vprežne moči. To ni merodajno, ker se uže dobivajo stroji za enega konja, sicer se pa vprežna moč tudi na posodo dobi. Stroj za setev se dá povsod porabiti, da le ni njiva prestrma.

Največa ovira napravi stroja je njegova precej velika cena, kajti stroj stane od 250 do 420 gold. ter seje ob enem v 9 do 21 vrst. Tudi ta ovira dá se odstraniti. Ako gospodar vživa zaupanje ter je znan kot varčen mož, dobil bode kmalu potrebno svoto na

posodo. Če bode potem to svoto redno ob obrokih nazaj plačeval z denarjem, ki mu ga dá prihranjeno seme, odkrižal se bode kmalu tega dolga. Tisti pa, ki bi hotel zaradi stroja si nakopati vknjiženi dolg na posestvo, ali pa bi denar proti visokim obrestim na posodo vzel in dobiček pri setvi s strojem pa v gostilno nesel, tisti naj pa nikar stroja ne kupi, ampak uči naj se poprej hraniti. Dostikrat pomaga k denarju uže boljše gospodarjenje, kajti slabo gnojišče in pa gnojnica pred vrati se ne strinjajo s sejalnimi strojem. Naj se prvo na bolje obrne, drugo pride potem samo od sebe. Sicer se dá doseči veliko z družinimi močmi, in sejalni stroj kupljen od večih posestnikov ene občine pomenil bi velik napredek v kmetijstvu za celo srenjo.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 33. Blagovolite mi uže v prihodnjem listu naznaniti kako sredstvo proti ušem na goveji živini. Naenkrat je moja živina polna uši ter vidno hujša. (E. J. v O.)

Odgovor. Uši goveji živini pregnati je neki dobro sredstvo, laneno olje, s kojim se živina povsod tam namaže, koder so se uši zaplodile. Najboljše in najgotovješe sredstvo je tudi maziło iz živega srebra pa je živini nevarno, ker je strupeno. Pri enem kakor drugem sredstvu je prvi pogoj dobro snaženje hleva in živine ter obila in dobra krma.

Družbeni novičar.

Seja glavnega odbora c. k. kmetijske družbe

dné 2. avgusta 1885.

Seji predseduje družbini predsednik gospod baron Wurzbach. Navzoči so podpredsednik gospod J. Fr. Seunig, tajnik Gustav Pirc in odborniki gg. Jerič, Kastelic, Robič in Witschl.

Po obravnavi nekaterih personalnih zadev izroči se vodstvo blagajničnih zadev za čas dopusta družbenega blagajnika gospoloma Kastelicu in Pircu.

Ravnaje se po odloku c. kr. poljedelskega ministertva iz dne 15. aprila 1877., zadevajočega osnovo živinskih razstav, voli glavni odbor za prihodnje 3 leta v stalno deželno presojevalno komisijo gg. podpredsednika Seuniga, odbornika Neveklovskega in tajnika Pirca in njihovim namestnikom gg. odbornike Brusa, Witschl-a in dr. M. Wurzbacha.

Poročila o porabi subvencij za šolske vrte krajinšolskih svetov v Vinici, Šentrupertu ter Leskovcu se na znanje vzame.

Gospodu Al. Lavrenčiču v Postojini dovoli se prodati plemenskega bika, kupljenega od družbe.

Tajnik g. Gustav Pirc poroča o izidu tekmo vanja za premije umnim sadnim sušilnicam ter stavi primerne nasvete, ki se imajo vis. c. k. poljedelskemu ministertvu poročati.

Gospod odbornik in inženir Witschl poroča o nekaterih potrebnih popravah v poslopju na poskuševalnem vrtu na Poljanah, koje poprave v znesku 47 gold. in 67 kr. se naroči izvesti tajniku g. Gustavu Pircu po rokodelcih iz posilne delavnice, in kolikor tam ni mogoče, po mestnih rokodelcih.

P. n. gg. udom podružnice c. kr. kmetijske družbe v Zatičini.

Sè smrtjo č. g. Matija Kulavica je zgubila podružnica c. kr. kmetijske družbe Zatijskega okraja svojega načelnika. Vendar blagor podružnice, zlasti oskrbljevanje njenega premoženja, zahteva načelnika, in to tem bolj, ker sem podpisani njega pôsel dozdej le začasno opravljal.

Usojam se zatoraj vsled § 32 pravil, c. kr. kmetijske družbe za vojvodstvo Kranjsko vse p. n. gospode družabnike te podružnice s tem uljudno vabiti k izvolitvi njenega načelnika in njegovega namestnika, ktera bode v Zatičini v gostilni pri „Poličanjskem“

dné 31. avgusta t. l. ob 10. uri dopoludne.

Št. Vid pri Zatičini dné 6. avgusta 1885.

Štefan Jaklič.

Razglas

kranjskim ovčarjem.

C. kr. kranjska kmetijska družba bode iz letošnje državne subvencije za zboljšanje ovčarstva nakupila nekoliko ovnov in ovac ukviškega plemena ter jih brezplačno dala takim gospodarjem, ki dokažejo v svoji prošnji, potrjeni od županstva in od cerkvenega urada, dá

- a) uže več let precejšnje število ovac redijo;
- b) da je njih kraj za ovčarstvo posebno ugoden, in
- c) da jih je volja dobljenega ovna najmanj 3 leta za pleme držati, in kolikor umno ovčarstvo dopušča tudi svojim sosedom za pleme prepuščati.

Prošnje, potrjene po predsedniku dotične kmetijske podružnice imajo se zadnji čas do 15. septembra t. l. pri podpisani družbi vložiti.

C. kr. kmetijska družba kranjska
v Ljubljani 5. julija 1885.

Karol baron Wurzbach,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Dopis vis. c. k. poljedelskega ministra zarad soli za soljenje surovega masla.

Št. 7813/1075.

Z ozirom na okoliščine, da mora biti surovo maslo, ki je pripravljeno za izvoz, skrbno soljeno in da se to delo dá izvršiti dobro le z enakomerno zrnasto soljo, je c. kr. finančno ministerstvo po dogovoru s poljedelskim ministerstvom in na podlagi storjenih poskušanj z odlokom iz dne 14. junija t. l., št. 16.457 vredilo, da se za mlekarstvo primerna sol dela in oddaja v c. k. solinah v Ebensee-u in v Velički.

V Velički oddaja se taka sol po 10 gold. metrični cent. zavoj in vožnjo preskrbeti ima pa naročnik.

V Ebensee-u oddaja se sol tudi po 10 gold. cent. za zavoj je pa plačati od metričnega centa 56 krajc. Soli se oddá najmanj 50 kilogr., naročila sploh se pa morajo glasiti na take množine kilogramov, ki se dajo s 50 deliti.

O tem se daje čast. c. kr. kmetijski družbi na znanje, da to naredbo primerno razglasi.

Na Dunaji, 20. julija 1885.

Od c. k. poljedelskega ministerstva.

Razpis štipendije

na vrtnarski šoli „Elisabethinum“ v Mödlingu.

Na vrtnarski šoli „Elisabethinum“, koja je v zvezi z gospodarsko šolo „Francisco Josephinum“, oddaste se za šolska leta 1885/6. in 1886/7. dve štipendiji po 250 gold. na leto; ena teh štipendij ima imé presvitlega cesarja, druga pa presvitlice cesarice.

Prosilci za te štipendije vložijo naj svoje prošnje najpozneje do 31. avgusta t. l. pri vodstvu šole „Francisco Josephinum“, pri kojem je tudi mogoče dobiti natančnejša poročila o šoli.

Za sprejem v vrtnarsko šolo je potrebno:

1. Dovoljenje starišev ali varuha za vstop v šolo.
2. Spričalo o dobro dovršeni ljudski šoli.
3. Starost najmanj 15 let pri primerni telesni krepkosti.

Želeti je tudi, da ima prosilec uže nekoliko znanja o vrtnarskih delih.

Štipendisti niso prosti šolnine.

Na Dunaji, 27. julija 1885.

Od c. k. poljedelskega ministerstva.

Tržne cene.

V Kranji, 10. avgusta 1885.

Na današnji trg je došlo 67 glav goveje živine in 37 prešičev.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hektol. . . .	6 50	Ajda, hektol. . . .	5 20
Rež, „ . . .	5 52	Slama, 100 kil . . .	2 —
Oves „ . . .	3 25	Seno, „ „ . . .	2 60
Turšica „ . . .	5 50	Špeh, fr. kila . . .	— —
Ječmen „ . . .	5 20	Živi prešiči, kila . . .	— —

V Ljubljani, 25. julija 1885.

Povprečna cena.

	Trg		Magaz.			Trg		Magaz.	
	gl.	kr.	gl.	kr.		gl.	kr.	gl.	kr.
Pšenica, hektol.	6 50	7 42	Sur. maslo, kila	—	84	—	—	—	—
Rež „	5 20	5 87	Jajca, jedno . .	—	3	—	—	—	—
Ječmen „	4 38	5 07	Mleko, liter . .	—	8	—	—	—	—
Oves „	3 25	3 18	Gov. meso, kila	—	64	—	—	—	—
Sorsica „	—	6 08	Telečje meso, „	—	68	—	—	—	—
Ajda „	4 87	5 22	Prešič. meso, „	—	54	—	—	—	—
Proso „	5 67	5 53	Koštrun	—	34	—	—	—	—
Koruzza „	5 67	5 40	Kuretina, jedna	—	42	—	—	—	—
Krompir, 100 kil	3 50	—	Golobje, jeden .	—	17	—	—	—	—
Leča, hektoliter	8 —	—	Seno, 100 kil .	1	60	—	—	—	—
Grah „	8 —	—	Slama, „ „ .	1	51	—	—	—	—
Fižol „	8 50	—	Drva, trde, sež.	7	60	—	—	—	—
Gov. mast, kila	94	—	„ mehke, „	5	20	—	—	—	—
Svinska mast „	82	—	Vino, rud., 100 l.	—	24	—	—	—	—
Špeh, fr. „	56	—	„ belo, „	—	20	—	—	—	—
„ prek. „	72	—							